

Щетініна Л. В.

доцент кафедри управління персоналом та економіки праці

Рудакова С. Г.

доцент кафедри управління персоналом та економіки праці

ДВНЗ «Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана»

м.Київ, Україна

ДЕМОСОЦІАЛЬНІ ПРОЦЕСИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Говорячи про місце людини в сучасному суспільстві не можна оминати демосоціальні процеси в країні, які визначають кількісні характеристики людського потенціалу. Однак, як відомо, зростання кількісних змін призводить до якісних змін. Тобто, наслідком зменшення населення країни — платників податків — може стати занепад соціальної сфери, до якої традиційно відносять освіту, науку, охорону здоров'я, культуру, мистецтво тощо. Негативні тренди в соціальній сфері можуть зумовити подальше зменшення населення в країні — відбуватиметься циклічний процес або попадання в «демосоціальну пастку».

Для визначення природи демосоціальних процесів в Україні, на нашу думку, доцільно розглянути геометрію демографічних змін у країні протягом 2010—2019 рр. (табл. 1, рис. 1).

На рис. 1 видно, що геометрія процесів народження, смертності та природного приросту є однаковою. Також однаковою є інтенсивність змін у демографічних процесах, тобто однаковими є темпи зміни народжуваності, смертності та природного приросту.

Виключенням є природній приріст у 2010-2014 рр. — темпи зміни значно відрізняються від інших демографічних процесів. Така динаміка процесів у цілому відповідає загальноєвропейським трендам, коли падає народжуваність, а смертність зменшується завдяки збільшенню тривалості життя. Але однакова геометрія та інтенсивність змін свідчить, що на демографічні процеси впливали однакові фактори. На нашу думку, такими факторами є об'єктивні фактори якості життя населення, а саме: погіршення стану охорони здоров'я, незадовільна екологічний стан, низька якість харчування, зниження добробуту населення

тощо. Водночас, як видно з рис. 1, починаючи з 2017 року геометрія процесів змінилася — смертність стабілізувалася і почала збільшуватися.

Таблиця 1

**ДИНАМІКА ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ
В УКРАЇНІ У 2010—2019 рр. [1]**

Рік	Кількість живонароджень	Кількість смертей	Природний приріст, скорочення (-)
2010	497 689	698 235	-200 546
2011	502 595	664 588	-161 993
2012	520 704	663 139	-142 435
2013	503 656	662 368	-158 712
2014	465 893	632 667	-166 774
2015	411 783	594 795	-183 012
2016	397 039	583 631	-186 592
2017	363 987	574 123	-210 136
2018	335 874	587 665	-251 791
2019	308 817	581 114	-272 297

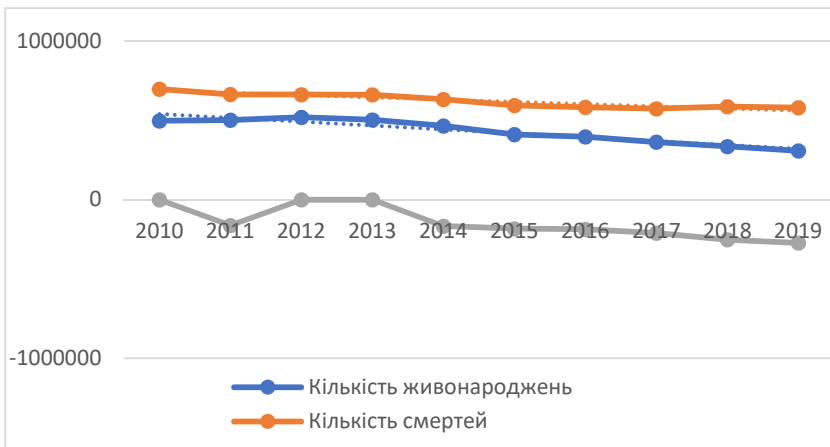

Рис. 1. Динаміка демографічних процесів в Україні у 2010—2019 рр.

Таблиця 2

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ,
АКАДЕМІЙ, ІНСТИТУТІВ У 2010—2019 рр. [1]

Рік	Кількість осіб, прийнятих на навчання до ЗВО, тис. осіб	Кількість осіб, випущених із ЗВО, тис. осіб
2010	392,0	543,7
2011	314,5	529,8
2012	341,3	520,7
2013	348,0	485,1
2014	291,6	405,4
2015	259,9	374,0
2016	253,2	318,7
2017	264,4	359,9
2018	256,8	357,4
2019	250,1	333,6

Далі розглянемо, як демографічні процеси впливають на розвиток соціальної сфери, зокрема на стан вищої освіти. Порівняння геометрії змін на рис. 1 і рис. 2 показує, що динаміка кількості прийнятих на навчання до університетів, академій та інститутів подібна до процесів природного приросту. Тобто, природний приріст визначає тренди в процесах зміни кількості прийнятих абітурієнтів.

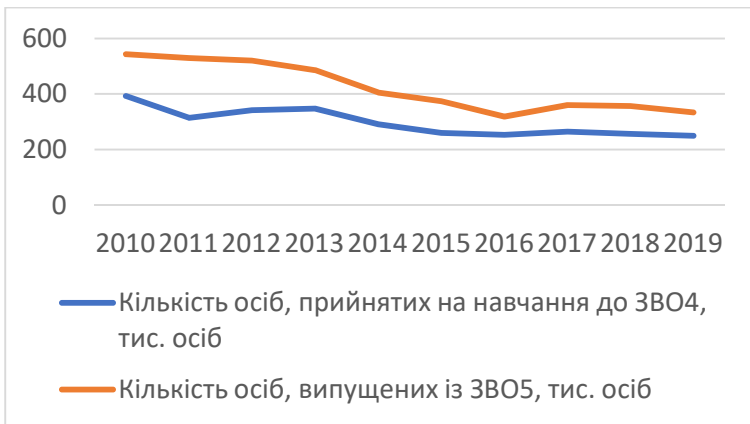

Рис. 2. Динаміка показників результативності університетів, академій, інститутів у 2010—2019 рр.

Водночас, інтенсивність змін кількості прийнятих на навчання, тобто реакція на процеси природного приросту, є меншою, оскільки значною є чисельність прийнятих до ЗВО на контракт. Така ситуація може призвести до «демосоціальної пастки»: зменшується чисельність населення — зменшується чисельність платників податків — зменшується фінансування сфери освіти — зменшується чисельність прийнятих до ЗВО на бюджет — зменшується чисельність випущених із ЗВО — знижується добробут населення — зменшується чисельність населення — зменшується чисельність платників податків. Слід також, звернути увагу на соціальні процеси, падіння освітнього рівня відобразиться на суб'єктивних факторах якості життя населення, наприклад, якості харчування, способі життя, обізнаності про методи лікування, доступі до якісного лікування тощо.

Отже, проблеми в демографічних процесах відображаються не тільки на кількісних характеристиках людського потенціалу країни, але й на його якісних характеристиках. Як показує досвід розвинутих країн, виходом з «демосоціальної пастки» є перерозподіл податкових надходжень на користь соціальної сфери, в тому числі освіти та науки.

Список літератури

1. Державна служба статистики України, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Лукьяненко Д., Колесов В., Колот А., Столярчук Я. и др. Глобальное экономическое развитие: тенденции, асимметрии, регулирование : [монография] / [Д. Лукьяненко, В. Колесов, А. Колот, Я. Столярчук и др.] ; под науч. ред. проф. Д. Лукьяненко, А. Поручника, В. Колесова. — К. : КНЭУ, 2013. — С. 466.